

ИЗЛАЗИ ТРИ ПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ 60 ГР. НА ГОДИНУ, 32 НА ПО ГОДИНЕ.

ГОДИНА

6

1869

ВОЈИН

БРОЈ

31

1. Новембра.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Војно-научне задруге и њихов значај. — Тактика примењена на терен. — Војна академија у Веспојннту.

Војно-научне задруге и њихов значај.

(СВРШЕТАК).

Једино за научни рад у научном одељењу комитета саставља се особито друштво, а на име: сваки члан касине може се записати у ред раденика известне струке војних наука и плаћајући једну форинту на годину постаје чланом научног друштва, којим управља горе поменути комитет; друштво ово држи своје седнице зими сваке две недеље од почетка Октобра до конца Априла. У те седнице позивљу се у осталом и сви чланови касине.

Читање не сме трајати дуже од једног часа; сваки члан има право да чита на скупу свој састав, само што мора на 8 дана пре да поднесе научном одељењу комитета кратак извод свог састава. Ред читања и у опште рада на скуповима прописује комитет.

Војно-научно одељење касине бира себи председника, три помоћника и секретара. Председника је дужност да пази да седнице имају чисто научни карактер, и да се не заподевају политичка питања и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

критике постојећих установа, јер такове ствари иду на рушење дисциплине. [?!]

„Орган друштва је познати журнал: *Österreichische Militärische Zeitschrift*“, где се читани у друштву састави могу печатати ако дозволи писац. За боље саставе дају се и пристојне награде.

На основу тога устава дружина је почела рад још на свршетку 1867. год. Одма у почетку било је више од 2000 чланова, те то а и царска помоћ припоможе, те се касина још у почетку прилично уредити могла. Близу средине вароши најмљена је по већа зграда на два спрата; на првом је спрату салон за концерте, две собе за разне игре, биљарница и кабинет за читање; у кабинету има аустријских журнала и новина и множина странских листова; кабинет је украшен лепим сликама. Са првога спрата воде стенице на други, где има пет трпезарија, салон са два биљара и мањи кабинет за читање. За умерену цену у касини може се добити и врло добар ручак. Једанпут у недељи дана свира у клубу војничка музика и чешће се дају концерти и читају се научни састави.

Мислимо да не ће бити без интереса ако саопштимо задатке, који су решавани и питања, која су претресана у друштву; задатци су били ево ови:

1. Тактички стројеви пешадије.
2. Мере против сувишног трошења муниције из задњивача.
3. О новом оружју и о утицају усавршеног ватреног оружја на операције.
4. О тактичким дејствима батаљона и о стрелцима тешке пешадије.

5. Решавање тактичких задаћа као средство за образовање официра у мирно доба.

6. Операције мале војне у мексички (читаће је трајало неколико вечари).

7. Грађење пољских утврђења војском.

8. Стражарска служба коњице на крилним маршевима.

8. Преображај пруске војске у времену од 1807—1813. год.

10. Утицај опште војничке обвезе на народну привреду.

11. Мере за пробуђивавање духа у војсци.

12. О образовању војника.

13. О примени фотографије на картографске послове.

Решења ових задатака печатана су у „аустријском војном журналу“; осим читања састава на скуповима друштвеним читана је библиографија најзнатнијих нових књига и брошира; поједина од тих дела подробно су прегресена и расправљена.

До прошлог Јануарија било је година како бечка војничка касина постоји, но управа још није рачуне на јавност изнела; зна се само колико је чланова имало научно одељење друштва до 1. Јануарија. Свега је било 194 редовна и 15 дописних чланова; од првих било је 17 ђенерала, и 37 ђенерал-штабних официра, 47 пешака, 4 из стрељачких батаљона, 53 коњаника, 5 артилериста, 21 инжењера, 2 пионера, 3 чиновника који у војсци служе и 8 цеизионера.

Налик па бечку војничку касину основане су војно-научне задруге још у неким местима аустро-угарске монархије, но најзнатније је од свију тих друштва у Трсту, које већином морнари састављају.

У последње доба почела су се оснивати војно-научна друштва и у јужној Ђерманији. И између осталих у Баварској одма после несрећног рата 1866. саставило се једно мало друштво. По примеру тога на више места образоване су подобне дружине при неким пуковима а на свршетку прошле године неколико официра у Минхену науме да склопе војничку дружину налику на Пруску. На скуповима, где је било најпре 18 а после 30 официра израђени су штатути, по којима је Минхенско војничко друштво 27 Новембра почело свој рад са 224 члана.

У Главним цртама устав, тога друштва налику је на пруски, но број чланова није ограничен; скупови се држе сваког месеца; на скуповима чланови могу читати своје саставе војно-научног садржаја, но дебате су сасвим забрањене; само је дозвољено члановима предлагати друштву разна питања на решење.

На првом скупу прочитана су два састава: један као одговор на тему „образованост је снага“ ишао је на то да докаже, како је небрига око образовања увек имала штетне последице; а други је нацрт неколико епизода из историје баварске војске у 17 и 18 веку.

Подробности о устројству тога друштва још се незнају, али то се зна, да се по обрасцу томе састављају друштва не само у Баварској по варошима, где више војске има, него је поведена реч, да се такве дружине оснују и у Карлсруе и у Дармштату.

Морамо овде приметити, како јако напредује пруски утицај у јужној Ђерманији. До скоро у Баварској и у Виртембергу била је врло јака опозиција против Пруса, против савеза с њима и особито против по-

дражавања њиховим војним установама; опозиција та имала је корена у народу самом, па дакле ни војсци није била страна. Сад пак не само да су војне установе у јужној Ђерманији у основу пруске, но и у оснивању војно-научних задруга узима се за пример Прусија а не Аустрија, која је до јуче уживала симпатије целе јужне Ђерманије.

К свему томе што до сад рекосмо о војничким друштвима у западној Јевропи, да до дамо још и то, да се прошле године повео разговор о томе и у Белгији, но јошт се нису сложили, шта ће и како ће. Мњења белгијских официра о томе су двојака; једни кажу да је Академски вид учених друштва најбољи, други опет говоре, да Академије развијају само дилетантизам у науци, заносе се дубоким теоријама, а губе из вида практичку примену науке, и по томе не могу никако бити средство за ширење и унапређивање војних знања, зашто се хоће чисто практичан правац. Противници академије праведно пребацују шветској војној академији, што она заносећи се високом ученошћу својих чланова даје тако тешке задатке, те је решење ових приступно и и може интересовати само чланове академије, а ни како масу војника. Истина задаће, које даје шветска војна академија засецају дубоко у стручност, али и Инглеско учено друштво даје такође доста сложене задатке; и и том како у Шведској тако и у Инглеској дозвољено је подносити саставе и по слободно изабраној теми. Главна је незгода академије у томе, што се научне расправе чине у кругу само неколицине људи, па се могу чешће дешавати непријатне ствари. На прилику ако официр, који није члан академије поднесе какво своје дело, она га може одба-

цити а и да не објасни писцу недостатке његовог дела; а кад члан академије поднесе што своје па макар и хрђаво, онда је сасвим природно, да се из дружељубља може гледати кроз прсте; а то већ не води цели, јер убија вољу к раду у офицере, који нису чланови академије и с друге стране излази ствар на то, да се чланови академије труде једино за своје задовољство.

У обичним друштвима, где сваки офицер може бити члан и где оцена његовог посла не зависи само од ауторитета њих неколицине него где пресуђују другови, који га слушају, у тима друштвима отворено је далеко веће поље за развијање појединих личности. Па готово може се признати и то, да академије не само не зближују војнике међу собом, него још пробуђују међу њима антагонизам, а ако и приносе к унапређењу војне образованости, то вреди само за поједине личности а никако за масу. У осталом мора се признати да академија чини велике услуге у решавању заплетених питања и у том погледу штокхолмска је академија као саставни орган шветског војног министарства.

Осим поменутих видова војно-научних задруга у француској је правителство установило у последње доба тако зване „војничке беседе“ (*conférences militaires*). Ту се сматра сваки пук као засебно друштво. Војно министарство даје опште задатке целој војсци; у сваком пуку офицери се скупљају и претресају те задатке, све што се на скупу говори, бележи се и доводи у ред особитим комитетом; посао комитета подноси се на ново скупштини и на ново претреса, при чему сваки офицер може исказати устмено или писмено своје примедбе. Те беседе заведене су тек с

www.unhcr.org

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Концем прошле године, па зато се још не зна, какав ће правац узети и у колико ће се прилагодити француској војсци. Први пут министарство је дало овај задатак: „Општа посматрања војног положаја француске и странских држава.“

Мора се признати, да су беседе ове врло користне за официре француске војске. Ретке су војске, које претстављају тако јак контраст у образованости и развиту официра, као француска војска: у једном истом пуку наћи ће те заиста високо образованих официра али и за официрених простих војника, који истина службу добро знају, али иначе одликују се крајњим незнањем. Кад би се у француској основала друштва, као што су Ауструјска или пруско, онда би у њ ушле само образованије личности а већина не би имала ту никаквог учешћа и не би јој то ни мало користило; а тиме би се развио дилетантизам и гајила би се неслога, која се и сад може да примети међу француским официрима. И овако истина већи део послова би ће у образованије класе, али и остали ће у томе имати учешћа ако не као сурадници а оно барем као слушаоци и гледаоци. У ограниченом кругу пука, где сви добро један другог познају, овакве ће беседе непрестано изазивати спорове и разговоре, те ће тако умна снага бити увек напрегнута, а то и јесте оно што се жели да постигне.

Завршујући тиме поглед на војно-научне задруге у западној Јевропи, не можемо а да не повторимо оно што смо у почетку казали, т. ј. да установе ове приносе заиста велику корист: с једне стране оне развијају у војника како специјално образовање тако и дружељубље, које је у војсци нужније него ма где

на другом месту; а с друге стране узајамним измењивањем мисли ту се разбистравају погледи војника и пречишћавају разни замршени појмови. Па при свем том што је корист тих установа тако очита, опет извесне само прилике условљавају опстанак њихов. Да би овакве дружине могле зајиста од користи да буду, хоће се исвестан ступањ зрелости самог народа. Ако у народу не влада убеђење, да је рад светиња и сама корист, ако се не поштује и не уважава рад за општу корист, онда је бадава и мислити о ма каквим научним установама, а тим мање о војничким. С тога су и у западној Јевропи учевне задруге већином а војничке скоро све производ тек садањег века. Још више пак утичу на развитак војних установа разне друге прилике. Да војно-научне задруге успевају, треба да је образованост у војсци колико толико подједнако, да војска није растурена и да не трпи ни у чем оскудицу.

Кад се све то има на уму, онда је лако разумети, зашто установа која је тако дубок корен ухватила у западној јевропи, не може да се одомаћи у Русији. Друштвени живот тамо се спорије развијао но у западној јевропи, учевне дружине у опште доцније су организоване, па с тога су изостали и у војничким задругама, којима је стајало на путу још и то, што је војска растурена и што нема довољно сталних станишта (касарна). Последња прилика јако је сметала оснивању не само учевних задруга него и официрских трпеза, клубова, библиотека па и школа за просте војнике.

Но при свем том има и тамо неколико покушаја у том смислу, Колико се зна, први је покушај учињео ђенерал-ађутанат барон Жомино, кад је 1830.

по заповести цара Николе градио пројект за устројство војне академије (садања Николајевска академија ђенералнога штаба).

Сходно идеји барона Жомина официри, који су с одличним успехом свршавали курс академије и при изласку добијали медаље, састављали су учевно друштво, које је било у свези са академијом и старало се о унапређењу војног образовања; официри ти морали су да буду редовни чланови академије. Осим тога мислило се и о томе, да се за почастне чланове узму људи, који имају заслуга на бојном или књижевном пољу. Но то није било остварено и академији је остао карактер учевног завода, где се спремају ђенерал-штабни официри.

Затим, колико се зна, у Петрограду је покушавано више пута образовање већих или мањих дружина са истим цељима. Тако се зна за један клуб коњаничких и један Артилеријских официра; пре кратког времена основан је био клуб Тактичара, где су љубитељи војних наука у простом разговору измењивали своје мисли и погледе у разним а нарочито тактичким питањима; најпосле до скоро било је правилно устројено друштво војних инжињера, где су се читали и критиковали разни војнички састави; та је дружна била почетак и „техничарског друштва.“

На жалост о свима тима дружинама ништа се незна, као да се тајило, шта се радило. —

Покушаји, који сада поменусмо, јесу зора новог војничког живота у Русији. Сасређивање војске, зидање касарни, оснивање библиотека, официрских трпеза — све је то полагано корачање к развијању војно-научних задруга таквих, какве су у западној Јевропи.

с руског С. Велимировић.

Тактика примењена на терен.

(Продужење.)

У битки код Лињи, село тог имена ма да је добро било брањено пало је под ватром Француских топова. У истом селу било је много браниочеве војске смештено и ватра конвергентна нападачева такви је ужас начинила да је браниоц морао одма село оставити. Заузеће овог села као што се види било је више штетно но корисно Прусима.

Два дана доцније, код замка Хугумонт неколико чета, фланкирани са стране јаким батеријама, које Французи поставише за спрему напада с фронта, противише се читавог дана нападима 4 дивизије.

У битки код Солферино имамо двогуби пример: 16 регимената пешадије нападаху у залуд Солферино. Оне су једно за другим биле одбијане са знатним губитком. Пошто је пак једна батерија обухватила гробље и њеном конвергентном ватром порушила зидове, иза којих је браниоц био заклоњен тад и варош порушила, подлегосе сили једног батаљона.

На Садови, Хлум беше поседнут великом војском Аустријском и многим батеријама, које још и заклоне имађаху, и опет зато нападоше га и уђоше неколико пруских чета!!! Истина из тога примера који остаје целом свету за чуђење, неможе се извести никакво начело, ал при свем том тај пример биће нам сведок против оних лармација, који веле да војна у Чешкој и нарочито битка на Садови говори у корист дефанзиви.

У битки на Садови тражише се у залуд велике маневре са појединим војскама или са више њих ускупу сједињених, не беше их. Стрељачки низ подржаван подпорама, које за њим на близу наступаху непрестано опкоља

вање (enveloppant) противника чести мали јуриши, то је добијало битке Прусима, — ево карактера тактике победиоцеле тог знаменитог дана на Садови, — ево токтике из које војнички Немачки писци из воде то „да је на бојном пољу дефанзива добила превагу над офанзивом.“ Противно извођење нама се и чини логичније и сагласније са резултатом.

Дефиниције и Начела.

Тактика. Тактика старих беше простија но наша; — Ова грана ратне вештине дефинираше се онда са две речи: „бојан ред“ „(ordre de combat).“ Данас пак схваћа се под њом: **бојан ред, распоред (formatjon) за напад и дочек непријатеља.** Према овоме тактички и само онда добро ради кад се добро удеси распоред (formation) према терену на ком се морамо борити, и кад распоред војске одговара оном начину борбе ког се морамо придржавати; — Иначе неради се добро тактички већ рђаво.

За тактичара потребна је вештина у руковању са трупима и топографско знање.

Дефанзива. Војска је у обрани (дефанзиви) онда кад дочекује непријатеља на избраном месту да се са њим бије. Она бира и удешава распоред и њено постављање на томе, како ће њена ватра бити што жешћа; — она се распоређује даље и према томе како би се што боље сачувала од ватре нападачеве, нескидајући са памети никако то да треба да може лако из обране у напад прећи.

Офанзива. Војска која узимље иницијативу напада у офанзиви је. Дobar је распоред за напад ако је војска у сасвим развијеној линији или у линији ко-

дона четних, полубаталионих или баталионих, пред којом је — линијом — стрељачки низ; — то ће рећи кад распоред исказује **свезу ватре са јуришом**. Ако овај напад ватром и бајонетом буде у свези са нападајима (узнемиравањем, demonstration) са стране, тад ће нападач много сигурније успети и са мање губитка но само простим нападом са фронта.

Употреба великих, појединих хорова (d' une armee isolée), која је пређе толико хвалења била означава данас сиромаштво у тактици. Без сумње кад се има на руци једна маса трупа ма ког оружја: била би крајња глупост неупотребити је онда кад се прилика указала буде. Но пошто ове прилике ређе долазе, то ако су трупе, већ формиране у велике засебне хорове, који би недејствителни лако могли остати, тад их ваља поделити на целу војску, ако се исте мисле корисно употребити. Последњи рат примерима објасњава нам ту потребност. Док су дивизијонски ескадрони чуда чинили дотле су корови коњанички и с' једне и са друге стране стајали мирно без дејства. Тако исто и велике батерије одиграле су врло жалостну улогу у овом рату: неке нису ни дошле на место дејства, а неке су опет тако рђаво биле распоређене да су морале пре оставити позицију но што је одступање наступило.

Коњица и артилерија су помоћна оружја и врло користна кад се као што ваља са пешадијом употребе.

Коњици је задатак да чува војску и да допуни успех других родова оружја, — пешадија и артилерија туку противника а коњица бере плод ваљане ватре. Дар њеног вође показује се у томе, да је уме против непријатеља повести онда кад је потреба, — кад се удесан тренутак покаже. При одступању ко-

њима може учинити велике услуге војсци ако се употребе дивизионски ескадрони у свези са другим родовима оружја. Нетреба пак никако поверити тај задатак самој њој, као што многи војнички писци веле.

Артилерија заједно са другим родовима оружја дејствује офанзивно. Да би што јаче могли дејствовати на противника, напад мора бити спремљен њеном ватром и ватром стрелаца распоређених међ топовима.

Ако се удали артилерија на више од 600 кор. од пешадије, што треба избегавати тад она мора имати заштиту. За ову треба одредити добре гађаче, који могу издаље гађати непријатељске стрелце, — лоши гађачи неби могли ништа помоћи батерији.

У обрани Артилерија мора избегавати борбу са нападачевом артилеријом. Најчешће она мора демаскирати њене батерије и гађати само непријатељске нападне колоне.

При вападу пак артилерија крчи пут нападним колонама, уклања постављене препоне и труди се да отера браниочеву артилерију.

Ова су правила истинита за добру пољску артилерију, но као да ће новом артилеријом, која није најбоља бити предругојачена. — Ово ће се питање искуством решити.

Почело се већ говорити а у Немачкој нарочито држи се да преображај артилерије није испао најсрећније¹. Вели се да је гађање ижљобљене артилерије које се у мирно доба толико цени само варљиво, и да на бојном пољу није тако. Па због тог и тражи се да се артилерија понова поправи и ако није мо-

¹ О овоме се питању у последње време велика препирка води. Вредно је читати о томе чданке у „Journal у d' l'armée belge“.

www.uns.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

гуће са неким новим топовима тад опет да се вратимо на стари систем.

Ево како о томе вели један немачки писац (Arco-laу), добар артилеријски официр, који је добро пазио на дејство нове артилерије у последњем рату 1866 год. у Чешкој:

„Надмоћност, коју показују изжљебљени топови над глатким у полигонима (место где се пробе праве) чиста је илузија; — дејство паљбе независи толико од точности колико од опасног простора који се добија....

„На бојном пољу пољска артилерија негађа више у онаке нишане какви су при пробама; и због тог њена дејствителност неће се мерити по метцима на нишану, — За оцену дејства артилеријског у боју долази још у рачун ширина и дубина цељи,

„Претерало се у употреби пуних зрна пуцајући са гранатама; — дејство шрапнела са темпираним циндером и опасан простор који се њима добија пристрасно су оцењени. Шрапнели су користни само у извесним приликама, које се само периодично појављују у рату. Експлодирајуће гранате су тактично добра зрна тек у средњу руку, њихово методично пуцање бива споро. Оне у већавају својим распрскавањем импулзивну снагу и то је једина корист која је добро оцењена у мирно доба

„Изжљебљени топови неудесни су за сва поделења артилеријска, тако изжљебљена је коњичка батерија наследственост и бесмислица....

„Изжљебљени топови на точно одмереним даљинама гађају врло точно и врло далеко; — због тог су они више за позициону и опсадну артилерију но за пољску. Неки број ових топова за пољску артилерију може се одобрити и то само за извесне цељи. Дејство

изжљебљених топова на бојном пољу је мање но у полигону јер се за добро дејство захтевају точно одмерене даљине што се у боју тешко може учинити. Зрна из изжљебљених топова туку само зону¹ на бојном пољу; њихова перкусивна (ударна) снага је на осредњим даљинама мања но пуних ђулади, на већим тек даљинама већа је².

Војна академија у веспоннту.

У сједињеним државама северне америке.
С немачког.

Јошт у време први ратова за ослобођење осећала се потреба научно изображених официра. Храброст је неопходно нужно својство за свакога војника, но за официра, нарочито вишег, војничко је изображење исто тако преко потребно. Јошт се Вашингтон у разним приликама изражавао, да би се рат за краће време свршио да су били виши официри тактично тако изображени, као што су били храбри и одважни. У оно време, па и много година после рата намештани су многи људи по Артиљеријским и Инџинеријским полковима, да практично службу изуче где су их официри поучавали у најнужднијим стварима из Математике и

¹ С тим писац хоће да каже ово: зрна из изжљебљених топова недејствују ако право неударе у цељ, јер зрно или се укопа у земљу па сва парчад остану на месту, или ако се незарије у земљу он својим великим одскоком прескаче цељ.

² Зрно из глатког топа полази са већом почетном брзином но из жљебног топа зато што у души нема толиког противства као код последњих. Но то зрно брзо губи добивену брзину због своје форме и због неправилног летења у ваздуху. И како на малим даљинама још није много изгубило од своје брзине то јаче и удара по оно изжљебљеног топа. Зрно изжљебљеног топа својом формом и правилним летом боље задржава мању добивену брзину, због тог на већим даљинама че вђу дара но оно из глатког топа.

Фортификације. У овоме се састајало успособљавање за официрска места. Доцније се нареди, те се настани у вестпоинту извештан број Артиљеријских и Инџинеријски полкова са известним бројем кадета, јер је ово место нађено за најцелисходније, за војничко изображење млади људи. Са великим одпором конгрес, одобри засе предлог, да се нарочита Академија оснује у вестпоинту, у којој да млади војници не само војена знања изучавају, већ да се и војнички изобразе. Многи чланови истога (конгреса) мишљаху да је ово противно духу устава и народа, да се нека класа млади људи нарочито овако васпита. Као год што се није хтело, да се држи стајаћа војска у мирно време, тако је сматрано, да је излишно, ображавати младе људе, нарочито за војену службу. Само постојанством неколицине високи државника и официра, увиде народни преставници, да сурова снага у рату није све, да је знање снага „Knoubedeg ig ropoer“ — „да сједињене државе, и ако су својим Географским положајем, мање него Европске изложене случајима рата, морају увек готове бити да народ, кад га на оружије позову, што је могуће пре и подпуније, организују. Зато је, за младе офицере, оваква школа преко потребна. У осталом овога мишлења беше јошт године 1790 тадашњи војени Минстер Кнокс, а ово се искуством последњега рата потврдило. Напоследак закључењем конгреса од 14-ог Марта 1802 **нареди** се, да се оснује подпуна војна Академија у вест-поинту у почетку само за 40 Артилериста и 10 Инџинера. Но овај се број наскоро показа као недовољан. Године 1808 увећа се са 156.

(Продужиће се.)